

0649CH08

अष्टमः पाठः

सूक्तिस्तबकः

उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः ।
न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः ॥1॥

पुस्तके पठितः पाठः जीवने नैव साधितः।
किं भवेत् तेन पाठेन जीवने यो न सार्थकः ॥2॥

प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।
तस्मात् प्रियं हि वक्तव्यं वचने का दरिद्रता ॥3॥

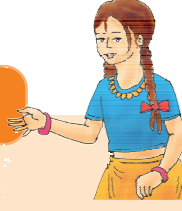
गच्छन् पिपीलको याति योजनानां शतान्यपि।
अगच्छन् वैनतेयोऽपि पदमेकं न गच्छति ॥4॥

काकः कृष्णः पिकः कृष्णः को भेदः पिककाकयोः।
वसन्तसमये प्राप्ते काकः काकः पिकः पिकः ॥5॥

शब्दार्थः

उद्यमेन	– परिश्रम से	by hard work
मनोरथैः	– मन की इच्छा से	desire/only by desiring
सिंहः	– शेर	lion
मृगाः	– हिरण/पशु	deers/animals
दरिद्रता	– दीनता/कृपणता	poverty
प्रियवाक्यप्रदानेन	– प्रिय वचन बोलने से	by using sweet words
तुष्यन्ति	– सन्तुष्ट/प्रसन्न होते हैं	get satisfied
मानवाः	– मनुष्य	human beings
तस्मात्	– इसलिये	therefore
वक्तव्यम्	– बोलना चाहिए	should be spoken
वचने	– बोलने में	in speaking
साधितः	– उपयोग किया	used
भवेत्	– होगा/होना चाहिए	should be

सार्थकः	—	अर्थपूर्ण/प्रयोजन युक्त	meaningful
काकः	—	कौआ	crow
कृष्णः	—	काला	black
पिकः	—	कोयल	cuckoo
पिककाकयोः	—	कोयल और कौए में	between cuckoo and crow
प्राप्ते	—	आने पर	after getting
गच्छन्	—	जाता हुआ	while going
पिपीलकः	—	नर चींटी	ant (he)
याति	—	जाता है	goes
योजनानाम्	—	4 कोसों का (लगभग 12 कि.मी.)	a measure of distance equal to 12 kms.
शतानि	—	सौ	hundreds
अगच्छन्	—	न चलते हुए	without movement
वैनतेयः	—	गरुड़	garuda

अभ्यासः

1. सर्वान् श्लोकान् सस्वरं गायत।
2. श्लोकांशान् योजयत-

क

तस्मात् प्रियं हि वक्तव्यं
गच्छन् पिपीलको याति
प्रियवाक्यप्रदानेन
किं भवेत् तेन पाठेन
काकः कृष्णः पिकः कृष्णः

ख

सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।
जीवने यो न सार्थकः।
को भेदः पिककाकयोः।
योजनानां शतान्यपि।
वचने का दरिद्रता।

3. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

- (क) सर्वे जन्तवः केन तुष्यन्ति?
(ख) पिककाकयोः भेदः कदा भवति?
(ग) कः गच्छन् योजनानां शतान्यपि याति?
(घ) अस्माभिः किं वक्तव्यम्?

4. उचितकथनानां समक्षम् 'आम्' अनुचितकथनानां समक्षं- 'न' इति लिखत-

- (क) काकः कृष्णः न भवति।
(ख) अस्माभिः प्रियं वक्तव्यम्।
(ग) वसन्तसमये पिककाकयोः भेदः भवति।
(घ) वैनतेयः पशुः अस्ति।
(ङ) वचने दरिद्रता न कर्तव्या।

50 रुचिरा - प्रथमो भागः

5. मञ्जूषातः समानार्थकानि पदानि चित्वा लिखत-

ग्रन्थे	कोकिलः	गरुडः	परिश्रमेण	कथने
वचने				.....
वैनतेयः				.....
पुस्तके				.....
उद्यमेन				.....
पिकः				.....

6. विलोमपदानि योजयत-

क

सार्थकः

कृष्णः

अनुक्तम्

गच्छति

जागृतस्य

ख

आगच्छति

श्वेतः

सुप्तस्य

उक्तम्

निरर्थकः

